[15]

MILACRE

DEL PARE

SEN VICÈNT FERRER,

PERA REPRESENTARSE

EN L'ALTAR PRINCIPAL DEL SANT,

EN LO CARRER DE LA MAR,

L'AÑ 1838,

SENT CLAVARI

D. Manuel Checa y Roa.

Imprés en Valencia, per Chaume Martinez, en l'añ referit.

21
780

El amant de la veritat, que no vullga engañarse á sí mateix, ni engañar á atres en punts historials, res ha de creure, sense tindre alguna ó algunes rahons, qu'el mòguen al asens. Així ho enseña la sana y juiciosa crítica. Pero per llunt que vullgám portarla, nunca podém fuchir dels dos camins per ahon apleguen á nosatros les noticies de les còses pasades: *els documents*, y *la tradició*. El Mestre Francisco Vidal, en la Vida qu'escrigué de Sen Vicènt Ferrer, s'aparta d'ordinari de la tradició; y res, ó molt pòc, vòl sentar, que no estiga apoyat en datos, ó be en estractes dels procesos de sa canonizació. Així es, que no admitix mes milacres del Sant, cuant era chiquet,

qu'el que feu l'añ 1359, en un atre chiquet, dit *Antòni Garrigues*, á qui ab lo contacte de les sehues mans, curá d'un tumor maligne que tenia en lo còll. Pero *en lo carrer de la Mar*, ahon se feu este milacre, es conserva ademés la tradició constant d'atres dos, que allí obrá el Sant en la sehua puericia: y son, fer puchar hasta el brocal l'aigua d'un pòu, ahon habia caigut una sabateta; y resucitar á un chiquet, condiscípul seu.

No es estrañ, qu'en un principi no es prengueren informacions jurídiques, pera fer constar en avant estos milacres; pues la santitat de Vicènt, á causa de sos pòcs añs, no s'habia desplegat encara, ni cridat poderosament l'atenció dels pòbles, ni mogut el ruido que después. Molt llunt s'estaba de pensar entonces, que per lo temps se li haguera d'escriure la Vida, ó de formárseli procesos pera colocarlo sobre els altars. Y cuant esta època fon aplegada, com varen ser tants y tan numerosos els prodichis del Sant, posteriors á sa niñéz, que de còlp sels presentaren als Comisionats, no pogueren estos donar còbro á allargarlos tots. ¿Qui ducta que molts sels pasaren per alt, á pesar de sa gran activitat, y vives dilichències? Pòc vagar pues tindrien, pera consultar tradicions anteriors, per mes fundades que elles foren.

Y tan cèrt es, que en dits procesos no es pensá en averiguar, ni incluír els milacres, que obrá Sen Vicènt sent chiquet, com á que eixe de la curació de *Antòni Garrigues*, que admitix y pòsa Vidal, per es-

tar documentat, pòrta la fecha de sos documents del añ 1461; es dir, cent y dos añs despues de susuit el milacre, y sis añs despues de la canonizació. Els documents de tal milacre son una escritura autèntica que lo referit añ feu allargar Chuan Garrigues, son fill, y la imáge del Sant qu'en memòria del sucés, va posar en lo cantó de sa casa. Si el tal Chuan no haguera dat eixos pasos, ó no haguera volgut darlos, (que al fi ningú el forzaba), ya teniem, que Vidal y atres ductarien ó negarien este milacre, per falta de documents, per mes que la tradició estiguera clamant á son favor: lo mateix que clama per el milacre de la sabateta, y el de la resurrecció del chiquet. Encara existix la casa qu'es gloría (la de Guerau) de tindre el pòu ahon aquell milacre susuí; be que atres opinen que va ser en lo pòu de la casa del Sant: y la que hui en dia es fábrica de palmitos, y sobre cuya pòrta hià un retaule de Sen Vicènt, es la casa señalada per la fama, ahon se verificá la resurrecció del chic; (argument de la representació d'enguañ, achustada en un tot á la tradició.) Hu y atre milacre s'han predicat, de inmemorial, desde els pulpits per suxèctes de saber y crítica: hu y atre s'han representat varies vòltes en los Altars del Sant, sense contradicció; hu y atre son sabuts de tots, y s'han tingut sempre com á cèrts: pròbes totes de que de sigle en sigle han aplegat, sense interrupció, hasta nosatros. Tot asò ho confirma, y remacha el clau, el pati de la Casa-Capella ahon naixqué el Sant. Alli

están expresats els dos milacres en racholetes de Manises; racholetes, qu'es molt regular se substituiren á atres racholetes ó llènsos antics, allí colocats, que conservarien la memòria de aquells.

PERSONES.

PARE. | TOFOLÈT, SON FILL.
MARE. | SEN VICÈNT.

Saleta de casa regular: dos ó tres cadires, una taula, ahon haurá alguns gòts tapats en paper; barrals, escudelles, etc.; un veladoret, y sobre ell una mortalleta y una corona; un llèns ó imatge de nòstre Señor á la paret; y un llit ahon apareixerá Tofolét mòrt.

PARE.

(Molt trist y pensatiu, en un mocador per lo cap, com á que ha velat tota la nit; en un tròs de cerilla en la ma, com á que acaba de apagarla; retirantse del llit, y chirantse capa un rellònge qu'es supòn clavát en la paret, y diu:)

A les sis y cuart ha mòrt:
de Deu gòce etèrnament.

MARE.

(Desgreñada, plorant, y fent grans extrems de dolor y aflicció.)

Ya s'ha mòrt... en este instant
s'ha mòrt el meu Tofolét,
que era la llum dels meus ulls,
y tot lo consuelo meu.
Sen ha anat entre ulls y cara ..
Yo quel crïaba, creent
que cuant fora un tròs de tèrra,
trobaria alivio en ell...
Tants d'eixaròps y espirits,
y tants de medicaments
li han fet el mateix efècte
que posats á la paret.
Ya s'ha mòrt la mehua vida:
y sens ella ¿cóm viuré?
Ya no'm fa gòig res del mon;
ni el sòl, ni la llum; res, res;
y pues que s'ha mòrt mon fill,
yo, sa mare, el seguiré.
Pero entre totes mes penes,
es mon major sentiment,
creure, qne no haguera mòrt
á estar así Vicentet.
Este hòme que Deu m'ha dat,
es bò, sí, bòn hòme es;
pero es tan retestarút,
tan casat en son parer,
que li he dit moltes vegades,
(quizá pasarán de cent)
hòme, ves, pòrta á Vicènt,
y may s'ha dat per entés.
Eixa mèlsa...

PARE.

En això, dòna,
res se remedia. ¿No ho veus?
tot s'alcanza en la paciència;
y d'estos mals lo remey
es pensar que no n'hiá.
Deixat pues d'eixos extrems;
no t'allastímes la cara,

ni t'arranques els cabells...
Paciència y resignació...

MARE.

Pues ¿qu'el cas es pera meñs?
¿No es mon fill el que s'ha mòrt?
¿No era mon gòig y plaér?
Deixam plorar y arraparme,
que tal vòlta no seré
yo asòles. Cuant sa mòrt sapia
son amic Vicènt Ferrer,
que tant y tant el volia...!
l'estimaba molt. També,
(tot s'ha de dir) el meu Tòfol
es fea tant de volér...
Era tan bòn chic, tan huapo,
tan dòcil, tan inocent...
Per lo matí y la vesprada
venia Vicènt per ell,
y sen anaben á escòla
chuntets; pero en este temps
de vacacions, no ha vengut...
Hui, hui es lo dia primer
que òbrin la escòla; vindrá,
y com no te antecedents...
¡quin pesar! Molt gran será...
pero machor es lo meu...
Fill de les mehues entrañes...
¡qui t'ha vist, ay! y qui et veu!
Tota la sanc de mes venes
donaria per poder
resucitarlo...

PARE.

¿Atra vòlta
als despropòsits torném?
Feste una resolució,
y escoltam atentament.
Tofolet era fill nòstre,
pero mes ho era de Deu;
¿y ho ham de pendre tan fòrt,
perque s'ha endut lo que es seu?
Tú á sanc freda reflexiona:
¿qui ha fet asò? Deu ho ha fet.
Deu, que res pòt errar nunca,
y tot ho fa pera be.
Sòls un Deu, que tot ho sap,
en los seus juïns secrets
sap qui haguera segut Tòfol,
si haguera acás vixcut mes.
Si habia d'eixir mal cap,
y revoltós, y través,
y si l'habiem de veure
en algun treball, com veem
à atres, que están afrontant
à sos pares y parents...
Al cèl, al cèl, ara chic,
y fòra de mariguells.
Obri pues, dòna, eixe còr;
tira el pesar de rebés;
el sentiro es natural;
pero es culpable el excés.
Nosatros som el jardí,
el Señor el jardiner;
¿quí l'impedirá que cullga
la flòr que li agrade mes?
Es una flòr nòstra vida...

MARE.

No em vingues ara en consells,
ni em parles tampòc de flòrs,
que no he de fer ramellets.
¿Tú veus estes flòrs? pues d'estes
(*señalant les de la corona.*)
m'has de parlar; mírales:
yo al meñs no en miraré atres,
y plorant les regaré. (*Plòra.*)

PARE.

Et demane que no plòres;
vamos, calla; dòna, creu.
¿A qué ve tant de plorar?

MARE.

No ploraria yo chens,
si atre fores. ¿No et diguí,
hasta serte impertinent,
que á Vicentet feres vindre?

PARE.

¿Que ell es dotor, ó barber?

MARE.

No ; pero era amic de Tòfol.

PARE.

Huapo : tú eres molt prudent.
(*En ironía.*)
Per lo mateix que era amic,
era pasada crüel
cridarlo á que s'aflichira:
pero vamos ; suposém
que haguera vingut Vicènt,
¿ ya estaba bò el chic ?

MARE.

No ho sé:
pero en cambi et sabré dir,
que encara que es tan chiquet
Vicènt , òbra com á sant:
que pasa els dies sancers
en oració , y en dichunis,
y en rezos , y en altarets,
y en estudiar , y aplicarse,
y en no pèdre un punt de temps.
Anant , ó tornant d'escòla,
predica per los carrers;
y diu còses á tan bònes,
que fa plorar á les gents.
Mira , si estes vacacions
(y això qu'está tan propét)
ha vingut ni pòc ni molt.
No te mes divertiments,
que la iglesia , sermons , mises,
frecuència de sacraments,
y el retiro del seu cuarto...

PARE.

Que es un sant , tots ho sabém;
pero pera ell li valdrá:
mes nosatros ¿ qué trahém ?

MARE.

¿ Qué trahém ? Si es Vicènt sant,
(com yo pera mi així ho crec)
podria ser qu'el prenguera
el Señor pera instrument
de algun asombrós milacre
en Tòfol...

PARE.

¡ Bòn pensament !
¡ Bòna idea , si valguera !
Ara caic , ara comprenc,
per qué à Vicènt demanabes
en un empeño tan ferm.
Que ell es un santét , no es ducta,
y pera mí es evident;
pero que fasa milacres...
confese... que no huentenc:
pera Deu res hiá imposible...
al fi... tot podria ser...
res pedriem en cridarlo...

MARE.

Pues ves.

PARE.

No , dòna , esperém,
que proute pasará à escòla.

MARE.

Ves tu à sa casa primer,
y cóntali lo que pasa,
ans que ell en son còr sancer
vinga , y s'asuste.

PARE.

Allá vach.
(*Pren la capa , y sen va.*)

MARE.

Ara asoletes faré
lo qu'está dictantme el còr. (*apart.*)

PARE.

(*Tornantsen de la pòrta.*)
Ya no vach : hia inconvenient...

MARE. (*En enfado.*)

Digues que no vòls anar.
Eixa mèlsa...

PARE. (*En blandura.*)

Dòna , atén.
Es precís que consideres,
que son el señor Guillém
y la señora Constanza
casi , casi caballers,
y nosatros artesans;
y es fer ridícul paper,

y una entrada de pabana,
presentarse allí dient:
»Así estic perque he vengut;
»vinc à endurme al Señorét,
»pera que vinga à ma casa,
»qu'el tenim de menester."
¿Vòls que vacha allí à fer riure?
Dòna, ¿que ahon tens lo cervell?

MARE.

Tinc lo cervell en son pucsto.
Tú no saps quizá ahon lo tens.
Sapics tú, que de molts añs
à eixa familia conec,
y sé que son molt honrats,
y molt persones de be,
molta humildad y virtud,
y de tracte molt atent...
¿Conque anirás? hòme, sí.
(*En expresió y eficacia.*)
Ves, marcha en un instantét:
si m'estimes, corre pronte;
sòls així tindré el còr quiet.

PARE.

(*Alzantse, y prenint la capa.*)
Dòna, tú em faràs filar.

MARE.

Ves, y cóntali el sucés,
pera que advertit estiga,
y n'ol pille de repent.

PARE.

Descansa. (*Sen va.*)

MARE.

Ya s'en ha anat.
En este intervalo pues
podré yo posar per òbra
mon devòt piadós intent.
Ya estic del tot consolada,
y el meu interior pareix
que em done una confïanza,
una confïanza, que...
El Señor ho arreglará.
S'achenolla dabant la imatge.
Señor Deu Omnipotent,
que de la naturalea
les ben ordenades lleis
teniu en la vòstra ma,
y à vòltes les suspeneu,
ó altereu, segons vos plau,
y tot vos está obedient:
Vos, Señor, que als nòstres còrs
lo que demanéu es fe,
el meu, de gran confïanza
en vòstres bondats, tinc ple.
y si el que confia en Vos,
com Vos mateix nos dieu,
nunca será confundit
en la esperanza que te;
yo, Señor, que en Vos confie,
confundida no seré.
Yo crec que VICENT es sant,
y que poder li daréu,
pera que fent un milacre,
resucite á Tofolét.
Així hu'espere y suplique...
Fehuo, Señor, si convé. (*S'alza.*)
Pense que ve mon marít.

PARE.

(*Entrant en casa.*)
El encarrec ya está fet.

MARE.

¿Has vist á Vicènt?

PARE.

L'he vist.

MARE.

¿Loy has contat tòt?

PARE.

També.

MARE.

¿Que t'ha respòst?

PARE.

S'ha sonrist,
y ha dit: bò, bò, això es no res.

MARE.

Y ¿saps si tardará molt?

PARE.

Ya en lo seu apartament

estaba prenint los llibres,
y darrere de mí vé.

MARE. (*Apart.*)

Ay Señor! Còr, que palpites
en tan dolsos moviments,
no em sigues ara traidor,
ya que ventura em promets.

IX SEN VICENT.

Ave María Purísima.
Bòn dia tinguen vostés.

MARE.

¿Nos dius que tingam bòn dia?
Ah! Vicentét, Vicentét!
¿Cóm ham de tíndrelo bò,
si no tenim pera qué?

S. VICENT.

Sants y bòns son tots els dies
pera el que confia en Deu.
Pero ¿per qué están tan trists?
Això desiche saber ....

PARE.

Pues ¿qué yo no t'ho he contat..?

S. VICENT.

Algo, sí, m'ha dit vosté;
pero no mereix la pena.

MARE.

¿No mereix la pena? ¿hé?
¿Y Tòfol, el teu amic
está ahí cadáver fret?

S. VICENT.

Si es Tòfol, ó no, cadáver,
això es còsa qu'está en pleit;
vostés als chics no'ls conexen;
tots clls son de mala pell;
y sòls per no anar á escòla,
farán el mòrt y molt mes.

MARE.

¿Pues si yo l'he vist morir?
¿Si el seu aliento raher
he recibit? No, Vicènt,
ahí no hiá finchiment;
tòcal, tòcal, y el vorás
tot chelat com una neu.

S. VICENT.

Señora, li repetixc,
que vosté als chics no els conex.
(*S'acòsta, y el menecha á un costat, y atre.*)
Ell fa molt el atroncat;
pero yo el despertaré.

MARE.

La fortuna que yo espere,
ya s'acosta. (*Apart.*)

S. VICENT.

(*Donant la bendició.*)
En nòm de Deu,
Pare, Fill, y Espirit Sant,
alsat; yo to mane; anem.
(*Es tira Tòfol del llit en un bot, y es pòsa á anar per la sala tot asombrat.*)

PARE y MARE.

(*En molta admiració.*)
Gran milacre! Gran milacre!
de que ductár no podem.
Tòfol ha resucitát.

MARE.

(*S'achenolla; y el* PARE *va á fer lo mateix, y es queda mich inclinát.*)
Vicènt, ¿cóm te pagaré
favor tan incomparable?
postrada á los pèus me tens,
y permitix que t'els bese
en señal de agraïment.

S. VICENT.

(*En serietat y despego.*)
Señora, vosté que fá?
Això de postrarse.... á Deu;
al Señor de cèl y terra,
qu'es el únic que ho mereix;
y no á mí, vil pecador,
mortal com tots los demés.
Yo ¿qu'he fet? sòls despertarlo.

MARE.

Sí; despertarlo....

S. Vicent.
Y res mes.
Tofolet.
(*Tocant la mortalla.*)
¡Qué coteta tan bonica !
(*Tocant la corona.*)
¿Qué floró tan boniquet?
Asò sembla á una corona,
que viu portaba un chiquet
qu'el duyen á soterrar,
y li dien *Albadét*.
Mare.
No ho tòques, Tòfol; que això
no es ya de casa. ¡Ah, fill meu!
(*L'abraza.*)
que t'has escapát de bònes.
S. Vicent.
Dormia com els alcheps.
Tofolet.
(*Pegant bots per casa.*)
Mare, pronte, donem algo,
que de fam ya no m'hi vech;
donem, donem almorzar,
mas que siga un tròs de peix,
de pernil ó de salchicha,
si/te per l'escudeller.
S. Vicent.
Que almòrce; que en mí ha de vindre
á escòla inmediatament:
ya li diré al señor mestre
Lo molt brivonet que es ell.
Mare.
(*L'acaba de vestir y li trau l'almorsar entre'l pá y la bolsa en los llibres.*)
Ves en cuidado no't taques;
ya pòts anar, ya estás llest.
Pare. (*á S. Vicènt.*)
Sènto, à tu tel encarregue,
ya que eixe treball te prens;
que no chue en atres chics,
que no es burle dels pobrets,
que no vacha tirant pedres,
y que tinga enteniment;
y si fá algun mal cuinat,
tot, al tornar, cóntameu...
que ya sap ell com li vá...
li surraré el barandél.
S. Vicent.
Queden vostés descansats,
que en mí bòn celador te.
Pare.
Ya sé, que en tú vá segur,
tant, ó mes que en mí mateix.
(Tofolet, *á punt de anarsen, besa la má á son pare.*)
Pare.
Deu et beneixca, fill.
Tofolet.
Señora mare, à vosté....
Mare.
Ves, y Deu qu'et fasa bò,
que huí has naixcut cèrtament.
S. Vicent y Tofolet.
A Dios, y hasta la tornada.
S. Vicent.
(*A sòles, als pares.*)
Sempre el sant temor de Deu
dirixca totes les òbres,
paraules y pensaments.
Dónenli á Deu moltes gracies,
sino les corresponents,
al meñs aquelles que puguen,
per los inefables bens,
y les grans misericòrdies
que ha derramat en vostés;
y á ell siga el honor y glòria
per tots los sigles, amen.
(*Repetixen tots.*)
Y á éll siga el honor y glòria
per tots los sigles, amen.
(*S. Vicènt y Tofolét, fan una cortesía y sen van.*)
(*El pare y la mare es pòsen les mans al cap, y fan extrems de admiració, hasta pèdrels de vista.*)

POESÍAS

PARA COLOCARSE EN LA CALLE DEL MAR.

OCTAVA.

El Apóstol de Europa, Angel humano,
Que el Discípulo Amado en Patmos viera,
Anunciador del Evangelio arcano
Al Mundo, por el medio de la esfera,
Niño en la edad, y en la virtud anciano,
Antes de dar principio á su carrera,
Su mision ensayára; y en un punto
A la vida volvió un niño difunto.

OCTAVA.

Esta Calle del Mar, cuando se trata
De obsequiar á VICENTE, su vecino,
Se entusiasma, trasporta y arrebata
A los impulsos de su afecto fino:
Al contemplar su dicha, se dilata,
Hija feliz de su feliz destino,
Y que si obró milagros pequeñuelo,
Mas hará á su favor hoy desde el cielo.

OCTAVA.

Nace el sol bello por el rubio oriente,
Y ya raudales de su luz derrama,
No aguardando al zenit, punto eminente,
Donde mas brilla su radiante llama:
De una manera igual, nuestro VICENTE

A quien Europa por su sol aclama,
Nace; y no bien dejadas las mantillas,
Se da ya á conocer con maravillas.

OCTAVA.

Todo lo acaba el Tiempo. Veloz corre,
Y aquí de un rio la corriente muda:
Y allá postra por tierra un alta torre,
Que luengos siglos resistió sañuda:
No hay seres, cuyo número no borre,
Unos tras otros, con su mano ruda:
Solo borrar no puede el celo ardiente
De esta calle del Mar á su VICENTE.

OCTAVA.

Bate sus palmas con feroz jactancia
La Muerte, y á un rapaz la vida quita;
VICENTE, aun en los lindes de la infancia,
Lanza al espectro, al niño resucita:
Los Angeles lo ven desde su estancia,
Y en son de alegre, victoriosa grita,
VICENTE *empieza*, unánimes clamaron,
Por donde muchos Santos acabaron.

OCTAVA.

Un llaurador á un atre li contaba
El portent, qu'es recòrda en este dia;
Y el bòn oyent, enagenat estaba,
Tan sabrós era el gust en qu'el oía;
Els ulls clavats, caéntseli la baba,
Y en lo imòvil, estatua pareixía:
Y al fi, va dir: *ho tinc per còsa feta;*
Que la puncha ya puncha de chiqueta.

DECIMA.

Si la Fábula nos cuenta,
Que Hércules niño triunfó,
Y un culebrón destrozó
En ruda lid y sangrienta,
La Tradicion nos presenta
Otro Hércules mas fuerte;
A FERRER, en quien se advierte,
Que de su voz con el mando
A un Niño resucitando,
Niño, triunfó de la muerte.

DECIMA.

En tot temps han procurat
Els que en poblat s'establixen,
P'els llansos que susuixen,
Lograr un bòn vehinat.
En asò ningú ha acertat
Tan be com este Carrer
De la Mar; perque en FERRER
Tenen el millor vehí,
Que ya, chiquet baladí,
Milacres comenzá á fer.

DECIMA.

Se li habia un chiquet mòrt
A una Mare; ella ploraba,
S'aflichía, y s'arrapaba,
Y no admitía aconhòrt.
VICENT mogút de sa sòrt,
Ho pren á la chirinòla,
Y á la dòna la consòla,
Fentlo alzar bò y sá del llit,
Y dient, que ho fá finchit,
Pera així no anar á escòla.

DECIMA.

Sería molta fortuna,
En tan varies malaltíes
Com ataquen tots els dies
Als chiquets desde la cuna,
Que si la mòrt importuna
Darrere d'elles vinguera,
Un atre VICENT ixquera,
Que á les cases acudint,
Sòls en dir: *ho están finchint*,
De ses sarpes els traguera.

DECIMA.

VICENT sempre ha distinguit
A este Carrer ahon naixqué:
Y sempre el Carrer també
Li ha correspòst agraït.
Y en testimòni cumplit
De que el seu fervor no amaina,
Tot s'adorna y s'empolaina,
Y tots los añs li fá festa
En Altar, Milacre, Orquesta,
Y en tabalet y donzaina.

DECIMA.

VICENT, chiquet, va acudir,
Instrument del Gran Deu fet,
Y resucitá á un chiquet,
Que acababa de morir.
O tú, que así vens á oïr
Eixe llans representát,
Ves alèrta y avisát,
No siga cas qu'algun pillo
Et resucite el bolsillo,
Mas qu'el tingues soterrát.

3 0112 117472487